

5 Крассов, О.И. Экологическое право: Учебник. – М.: Дело, 2001. – 768 с.

6 О безопасности генно-инженерной деятельности : Закон Респ. Беларусь, 9 янв. 2006 г., № 96-З : в ред. Закона Респ. Беларусь от 04.01.2010 г. // Консультант Плюс : Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Минск, 2012.

7 О качестве и безопасности продовольственного сырья и пищевых продуктов для жизни и здоровья человека" Закон Респ. Беларусь, 29 июня 2003 г., № 217-3 // Консультант Плюс: Беларусь [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. Центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2012.

8 Филимонов, Е.А. Понятие и содержание государственной поддержки сельскохозяйственных товаропроизводителей в России / Е.А. Филимонов // Аграрное и земельное право. – 2008. – № 12 (48). – С. 78–84.

9 Конвенция о биологическом разнообразии: подписана в Рио-де Жанейро 5 июня 1992 г., ратифицирована Нац. собр. Респ. Беларусь, 30 апр. 2003 г. // Консультант Плюс : Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Минск, 2012.

10 Картахенский протокол по биобезопасности к Конвенции о биологическом разнообразии, 29 янв. 2000 г. ратифицирован Нац. СОБР. Респ. Беларусь, 6 мая 2002 г.// Консультант Плюс : Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Минск, 2012.

11 Манкевич, И.П. Безопасность генно-инженерной деятельности: понятие, правовое регулирование. Актуальные проблемы экономического развития Республики Беларусь и его правовое регулирование / И.П. Манкевич // Материалы III Республиканской научно-практической конференции (г. Минск, 12 июня 2008 г.) / редкол.: Г.Б. Шишко и [и др.]; науч. ред. Г. Б. Шишко – Минск: Интегралполиграф, 2009. - С. 113-117.

Научный руководитель: доцент кафедры гражданско-правовых дисциплин БГЭУ, к. ю. н., доцент Ирина Петровна Манкевич.

ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ ПРАВОЧИНІВ НЕДІЙСНИМИ

Заборовський Віктор Вікторович

к.ю.н, доцент кафедри цивільного права

ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

e-mail: zabvik2585@rambler.ru

Ключові слова: правочин, недійсний правочин, оспорюваний правочин, нікчемний правочин.

На даний час в українській науковій літературі досить гостро стоїть питання про теоретичні та практичні аспекти визнання правочинів недійсними, зокрема щодо проблеми визнання нікчемності правочинів як на підставі положень закону, так і про необхідність визнання таких правочинів недійсними у судовому порядку. Дана проблема є актуальною і була предметом досліджень багатьох науковців. Серед вчених, які досліджували окремі аспекти даної проблеми, доцільно виокремити праці О.В. Перова, М.В. Рабіновича, Н.С. Хатнюк та інших.

Для розкриття питання про деякі проблемні аспекти визнання правочинів недійсними, автор ставить перед собою завдання провести розмежування по правовій природі нікчемних

та оспорюваних правочинів, а також встановити необхідність прийняття рішення суду щодо визнання правочину.

Відповідно до ч.1 ст 202 Цивільного кодексу України (далі ЦКУ) : “Правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов’язків”. Для того, щоб правочин мав належну юридичну силу, він повинен задовольняти ряд умов. Ці умовами дійсності правочину містяться в статті 203 ЦКУ. В тому випадку, якщо сам правочин відповідає вимогам законодавства та тим умовам, які для нього визначають безпосередньо самі сторони, то він вважається дійсним та породжує певні юридичні факти, а також встановлює відповідні права та обов’язки.

Також слід відмітити, що ЦКУ встановлює презумпцію правомірності правочину (ст.204), крім випадків, якщо його недійсність прямо не встановлена законом, або якщо він не визнаний недійсним. В даному випадку, під недійсністю слід розуміти правову категорію, при появі якої правочин як юридичний факт втрачає юридичну силу. Тобто недійсність правочину “полягає у встановленні нездатності цього правочину створювати правовий ефект” [1, с.9], а саме означає, що дії, здійсненні у вигляді правочину, не породжують юридичних наслідків, тобто не тягнуть виникнення, зміну чи припинення цивільних прав та обов’язків, крім тих, крім тих, що пов’язані з його недійсністю. Недійсний правочин являє собою неправомірну юридичну дію.

Відповідно до законодавства за ступенем недійсності всі правочини поділяються на:

-абсолютно недійсні правочини, що є такими з моменту їх вчинення (*нікчемні*), та недійсність яких прямо передбачена законом. До нікчемних правочинів належать такі: правочин, вчинений малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності; правочин, вчинений без дозволу органу опіки та піклування; правочин, вчинений недієздатною фізичною особою; правочин, який порушує публічний порядок; правочин, у якому сторони не додержали вимог закону про його нотаріальне посвідчення; правочин, яким скасовується чи обмежується відповідальність за умисне порушення зобов’язання; правочин щодо забезпечення виконання зобов’язання, вчинений із недодержанням письмової форми; правочин, що обмежує можливість фізичної особи мати не заборонені законом цивільні права та обов’язки.

-відносно недійсні, які можуть бути визнані судом недійсними за певних умов (*оспорювані*). Оспорюваний правочин може бути визнаний недійсним лише за рішенням суду. До них належать правочини, вчинені: неповнолітньою особою, віком від 14 до 18 років (без згоди батьків, піклувальника); фізичною особою, що обмежена у дієздатності (без згоди піклувальника); дієздатною фізичною особою, яка в момент вчинення не усвідомлювала значення своїх дій або не могла керувати ними; фізичною особою під впливом помилки; фізичною особою під впливом обману; фізичною особою під впливом насильства; фізичною особою під впливом збігу тяжких обставин; внаслідок зловмисної домовленості представника однієї сторони з другою стороною; юридичною особою, яких вона не мала права вчиняти; фіктивні й удавані правочини.

Отже, видами недійсних правочинів є нікчемний та оспорюваний. Ч.2 ст.215 ЦКУ нікчемним визнає правочин, якщо його недійсність встановлена законом. У цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається. Даний правочин не підлягає виконанню, а також з моменту його вчинення не породжує прав і обов’язків (незалежно від пред’явлення позову про визнання його недійсним і бажання сторін та інших зацікавлених осіб). Такий правочин не породжує правових наслідків, які передбачені правочином для певного виду, а лише наслідки, що пов’язані з його недійсністю.

В той час оспорюваний правочин виникає внаслідок обставин, що не дозволяють належним чином та у передбачений законом порядок реалізовувати (укладати чи виконувати) правочин. Цей правочин, подібно до нікчемного, не тягне за собою виникнення юридичних

наслідків, але для визнання оспорюваного правочину недійсним, обов'язково потрібне волевиявлення будь-якої зацікавленої особи, правам та законним інтересам якої, може бути заподіяна шкода внаслідок виконання такого правочину. Тобто обов'язковим є подання позову про визнання оспорюваного правочину недійсним.

Дискусійним в юридичній науці залишається питання про можливість чи необхідність судового підтвердження нікчемності правочину. Беззаперечним залишається факт про необхідність такого підтвердження для оспорюваних правочинів. Так, як уже зазначалося, ч.1 ст.215 ЦКУ закріплена норма, за якою не вимагається встановлення судом факту нікчемності правочину. Однак деякі автори, зокрема Н.С. Хатнюк [2], вважає: “У судовому порядку підтвердження нікчемності правочину не є обов'язковим, але за ініціативи його учасників або третіх осіб закон не позбавляє можливості їх звернення в суд для отримання рішення, яке підтвердить факт нікчемності”. Зовсім іншої точки зору притримуються інші науковці, які вказує на неможливість визнання судом нікчемного правочину недійсним, оскільки такий спосіб не передбачений способами захисту прав та інтересів осіб, що містяться в ч.2 ст.16 ЦКУ. Ці ж науковці звертають увагу на помилковість застосування на практиці п.2 ч.2 ст.16 ЦКУ, який вказує на порядок визнання правочину недійсним, але не уточнюється, що такий спосіб захисту прав характерний лише щодо оспорюваних правочинів та зазначають, що це відповідає практиці Верховного Суду України, постановами якого закриваються провадження у справах про визнання нікчемних правочинів недійсними [3, с.115].

На нашу думку, рішення про визнання нікчемного правочину недійсним має постановити суд, який таким чином, констатує факт недійсності такого правочину, а отже, надає заінтересованим особам можливість здійснити захист своїх порушених прав, шляхом застосування передбачених законом правових наслідків недійсності правочину.

Такий висновок можна зробити виходячи, наприклад, із ситуації про визнання нікчемним кредитного договору, який був укладений без дозволу органів опіки і піклування. Так, дійсно відповідно до ч.1 ст.224 ЦКУ: “правочин, вчинений без дозволу органу опіки та піклування (стаття 71 цього Кодексу), є нікчемним”. В той час ст.12 Закону України “Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей” [4] передбачає, що “держава охороняє і захищає права та інтереси дітей при вчиненні правочинів щодо нерухомого майна. Неприпустимо зменшення або обмеження прав і охоронюваних законом інтересів дітей при вчиненні будь-яких правочинів стосовно жилих приміщень. Органи опіки та піклування здійснюють контроль за дотриманням батьками та особами, які їх замінюють, житлових прав і охоронюваних законом інтересів дітей відповідно до закону. Для вчинення будь-яких правочинів щодо нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким мають діти, необхідний попередній дозвіл органів опіки та піклування, що надається відповідно до закону. Посадові особи органів опіки та піклування несуть персональну відповідальність за захист прав та інтересів дітей при наданні дозволу на вчинення правочинів щодо нерухомого майна, яке належить дітям”.

Отже, якщо при укладенні кредитного договору були порушені права дитини, наприклад, кредитний договір із заставою житла, де зареєстрована малолітня чи неповнолітня особа був укладений без згоди органу опіки і піклування (Роз'яснення Міністерства юстиції України від 22 серпня 2011 року [5]), то такий договір автоматично повинен визнаватися нікчемним. Але слід визнати той факт, що до того часу, поки не буде прийнято рішення суду, яким буде встановлено нікчемність кредитного договору, то кредитодавець жодним чином не буде визнавати такий факт. А це позбавляє заінтересованих осіб можливості автоматичного застосування правових наслідків недійсності нікчемного правочину.

Отже, в даному випадку, слід погодитися із твердженням М. В. Рабіновича, який зазначає, що “в одних випадках правочин недійсний за його природою й суд зобов'язаний

визнати його таким, а в інших правочин може бути визнаний недійсним лише за умов виникнення суперечностей з приводу його недійсності” [6, ст.14].

Отже, враховуючи вищевикладене можна прийти до висновку про необхідність рішення суду про визнання факту нікчемності договору, що надасть можливість заінтересованим особам застосовувати наслідки недійсності нікчемного правочину.

Література:

1.Перова О. В. Недійсність правочину, який порушує публічний порядок: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 “Цивільне право і цивільний процес; Сімейне право; Міжнародне приватне право” / О. В. Перова. – Х., 2010. – 15 с.

2.Хатнюк Н.С. Юридична природа нікчемних правочинів / Н.С. Хатнюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pre/2008/Hatnyuk.pdf

3.Гусак М. Нікчемні та оспорювані правочини: регулювання за Цивільним кодексом України / М. Гусак, В. Данішевська, Ю. Попов // Право України. – 2009. – С.114–20.

4.Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей : Закон України від 2 червня 2005 р. № 2623 – IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 26. – Ст. 354.

5.Особливості правового регулювання посвідчення правочинів щодо нерухомого майна за участю малолітніх та неповнолітніх осіб, Роз’яснення Міністерства юстиції України від 22 серпня 2011 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/nr000323-11,nreg>

6.Рабинович Н.В Недействительность сделок и ее последствия / Рабинович Н.В. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1960. – 171 с.

7.Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними : Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 6 листопада 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до постанови: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/nreg,v0009700-09>

8.Нижний А.В. Конвалідація нікчемних цивільно-правових договорів, укладених з порушенням обов’язкової форми / А.В. Нижний // Вісник Запорізького національного університету. Серія Право. – 2010. – № 4. – С.75–79.

ПОНЯТИЕ И МЕТОДЫ НАЛОГОВОГО СТИМУЛИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ

Замана Анна Валерьевна

*Студентка юридического факультета
Гродненского государственного университета
имени Янки Купалы
e-mail: za.anuta@yandex.ru*

Ключевые слова: налоговое стимулирование, методы налогового стимулирования, льготы.

Данная тема в настоящее время является актуальной, так как в науке и практике в настоящее время отсутствует общепринятое определение понятия «налоговое стимулирование». В связи с этим недостаточно разработана классификация инструментов